

A Raukea e Paulus i Here Lakea ne Huriki a Epesus

A Nita Vakalohoka

E Paulus i made o Epesus, i vara vonga na pida i rua (Apostolo 19:1-20; 20:31). I herea a raukea iea na tahuna i made na bavi o Rom (3:1; 4:1; 6:20), na pida 60-61 AD.

A tanga e Epesus a tanga dagi na tabeke ne Asia, i matakaria e Rom. Ra tanga iea i bele manga a murine huriki ni vakona a maki turana maka naro na lotu legelege. I tahoka a dede na vure ngatavine e Artemis, a rana tara e Diana (Apostolo 19:27).

E Tikikus i bole lakea ne huriki a tara ne Kristo o Epesus a raukea iea (6:21-22).

E Paulus i ngarua a raukea iea ni gi vakaru lae na maka tara ne Kristo ri made tabukoi o Epesus. Ra raukea iea i here palupu turana viri i here lakea ne huriki a Kolosi, a viri i here lakea ne Pilemon. Ra i maea, i kupo a maka ngava na raukea iea i palupu turana raukea i here lakea o Kolosi. E Paulus i herea ra raukea iea, ta ge kori e huriki a tara ne Kristo ni lohoka kamumu vona a nidodo na Vure ne huriki lobo na malala.

A Nita Muga

¹ *Iau e Paulus. A Vure i vulaki iau ge iau a apostolo ne Isu Kristo.

* **1:1:** Apo 18:19-21; 19:1

A here lakea ne mua e huriki a tara ne Kristo o Epesus, ra mu pesi tora ni luhoi torea e Isu Kristo.

² A Vure, e Tamane hita, turana e Isu Kristo a Bakovi Dagi, ru gu rata kamumu mua, ru gu habi a nivalemu ne mua.

A Maka Maki Kamumu Si Tahoka ne Kristo

³ *Si kavurikea a Vure, e Tamane Isu Kristo, a Bakovi Dagi ne hita. I vakabagetu hita a vuhuna si rihi e Kristo. I vakabagetu hita na maki kamumu lobo ri valai na hunu, ri kori a hanune hita. ⁴ *Muga na Vure i ratarike a malala, i vulaki hita si gi rihi e Kristo. I rata mavonga si gi malamala, si gi uka ngava na matana. I ngaru hateka hita, ⁵ *lakea i taki muga hosi ge pau hita. I kara ia ge pau hita a vuhuna a leho e Isu Kristo i ratea. A Vure i ngaru ni rata mavonga, i vivi ni rata mavonga. ⁶ I ngaru si gi kavurikea vona a hini i rata kamumu hateka hita. A leho ne Tuna, ra i ngaru hatekea, i vakasiri manga a Vure i rata kamumu hateka hita. ⁷ *Si rihi e Kristo, i kona hita na darana. Ngane a Vure i puga vuroki a naro hale ne hita. Na naro iea a Vure i vakasiri ne hita, na harikia vona, ia a mari ni rata kamumu hateka hita. ⁸ I hatebalala muholi, i rata kamumu hateka hita, a vuhuna i moro hateka, i tahoka a lohokanga dagi, ⁹ *i mavonga, i ramai a ningaru vona, i vakasiri kavakava a niluhoi vona, ra muga i kapiloho, ra niluhoi vona ni rudu e Kristo ni korimule hita. ¹⁰ *A niluhoi vona i maea, na tahuna a parava ge valai, bara i vakalipopo

* **1:3:** Epe 2:6 * **1:4:** Ion 15:16 * **1:5:** Ion 1:12 * **1:7:**
 Epe 2:7; Kol 1:14 * **1:9:** Rom 16:25 * **1:10:** Kol 1:16,20

a maki lobo na hunu, a maki lobo na malala, ri gi tabuli polotano na matakari i taku kunana, re Kristo.

¹¹* A Vure i vulaki hita, i rata hita si rihi e Kristo. I rata mavonga, a vuhuna hosi i luhoi purua a naro iea. I rata a maki lobo ri bele i manga a hini i ngaru ri gi bele. ¹² I mavonga mia, re mia mi luhoi tora mugea e Kristo, mi rata e huriki ranga ri gi kavurikea a Vure, a vuhuna i bagetu hateka. ¹³ Mua ranga, mu longo a ngava muholi, a Velenga Kamumu, lakea i korimule mua. Mu luhoi torea e Kristo, mu rihi ia. Lakea a Vure i habi ne mua a Hanu Kiripiripi, ra i ta muholi hosi ge habia, i manga a kilakila i vakasiri manga mua e huriki a tara vona. ¹⁴* A Vure i habi ne hita a Hanu Kiripiripi, ngane si lohoka vona ge habi ne hita a maka maki kamumu i ta muholi ge habi ne hita. Si gi bole a maki nga muri ma, lakea e huriki ri gi kavurikea a Vure, a vuhuna i kamumu hateka.

E Paulus i Vasileki

¹⁵ I mavonga, iau tara, a longo ta mu luhoi torea e Isu a Bakovi Dagi, mu ngaru e huriki a tara na Vure. ¹⁶ I mavonga, i uka ma a malo ni kavurikea a Vure ne mua. A luhoi vakaroro mua na tahuna a vasileki. ¹⁷* A nanea e Tamana, ra viri i tahoka a bagetuanga, ra Vure ne Isu Kristo, a Bakovi Dagi ne hita, a nanea ge rata mua mu gu moro, ge habi ne mua a lohokanga, ge vakasiri ia ne mua, mu gu lohoka hateka tabu vona. ¹⁸ A nanea ge rata mua mu gu longokilalea

* **1:11:** Rom 8:28-29 * **1:14:** 2Ko 1:22 * **1:17:** Kol 1:9

a nitana, lakea mu gu lohoka vona a maka mahala kamumu i bagetu hateka, i ngaru ni habi ne mua, lakea mu gu pasimata ni bole a maki nga, a vuhuna i gale mua ge mua e huriki a ngate vona. ¹⁹ *A vasileki vona, mu gu lohoka vona a nitora dagi vona. Ra nitora iea i rangi a maki lobo, i tuhori hita e huriki si luhoi torea. A nitora iea kunana ²⁰ *i vakamahuri mulea na matenga e Kristo, i vakamadea na limana a kanena meli na hunu. ²¹ *E Kristo i made vonga, i matakari. A nitora vona i rangi liu a nitora na hanitu lobo, a matakari na malala lobo, a nitora lobo. A rana i dagi hateka na rane huriki lobo; a rane huriki ngane, e huriki muri ma. ²² *A Vure i ratea i matakari a maki lobo. I ratea ge matakari a tara ne Kristo, ²³ *ra a kakaina. A tara ne Kristo ri bole a nimahuri ne Kristo, ra viri i habi a nimahuri na maki lobo na tabeke lobo.

2

A Nimahuri Vakaroro

¹ *Muga mu manga a viri i mate, a vuhuna mu longotaroa a Vure, mu rata a naro hale. ² *Mu rata muga a maka naro hale i manga e huriki a bakovi a ngatavine na malala. Mu longototoa a matakari ne huriki a hanitu meli na koropala. I tabana ni leho pololilo na hatene huriki ri longotaroa a Vure. ³ *Muga hita ranga si ramai

* **1:19:** Kol 1:11 * **1:20:** Sng 110:1; 2Ko 13:4; Kol 2:12 * **1:21:** Kol 1:16; 2:10 * **1:22:** Sng 8:6 * **1:23:** Rom 12:5; Epe 4:10,15; Kol 1:18 * **2:1:** Kol 1:21; 2:13 * **2:2:** Kol 3:7; Tit 3:3 * **2:3:** Kol 3:6

a naro hale manga ria, a rongova na Vure i rike ne hita. Si muri mai a ningaru hale, a niluhoi hale na kakaine hita. ⁴ *Pali a Vure a mari ni dodo hateka, i ngaru hateka hita. ⁵ Na tahuna si tabana si manga a viri i mate, a vuhuna si longotaroa a Vure, a Vure i rata hita si rihi e Kristo, i vakamahuri hita. A Vure i korimule hita, a vuhuna i ngaru ni rata kamumu hita. ⁶ *I vakamahuri mule hita turane Kristo, i vakamade hita turane Kristo, meli na hunu. ⁷ I rata mavonga ne vona ni vakasiri e huriki ri gi bele muri ma, na naro i rata kamumu hateka hita na tahuna i rata hita si rihi e Isu Kristo. ⁸ A Vure i rata kamumu mua, i korimule mua, a vuhuna mu luhoi torea. Ra hini mu luhoi torea, i uka ma i valai ne mua. A Vure i habia ne mua a niluhoi iea. ⁹ *I korimule mua, i uka ma i ramai a naro kamumu mu ratea, i mavonga i uka tara viri ge bibi rike mule a rana. ¹⁰ *A Vure, ngane i ratarike karaba hita, si gi rihi e Isu Kristo, si gi rata vakaroro a naro kamumu. Ra naro kamumu nga, a Vure i kisi puru hosi si gi rata.

Si Bele Manga a Viri ala Taku

¹¹ I mavonga mua e huriki i uka ma mua a Iuda, re huriki ni pala a kuline ria ri gale mua e huriki i uka ma ni pala a kuli. Ri luhoi ta ria e huriki a tara na Vure a vuhuna ni pala a kuline ria. Pali a naro ni pala a kuli, a maki na kakaina viri kunana. ¹² *A ngaru mu gu longo visi tabu a hini, hosi i uka ma mu lohoka ne Kristo. I uka ma mu dili na

* **2:4:** Rom 6:11-13 * **2:6:** Kol 2:12 * **2:9:** 1Ko 1:29-31;
2Tim 1:9 * **2:10:** Tit 2:14 * **2:12:** Rom 9:4; Kol 1:21

tara ne huriki a Israel. I uka ma mu lohoka na ngava dagi a Vure i ta muholi ne huriki a Israel vona. Mu made na malala, i uka tara maki mu gu pasimata vona. I uka ma mu made turana Vure. ¹³ *Muga mu marava basi na Vure. Pali ngane mu rihi e Isu Kristo, lakea a darana i kali valai mua, mu made tabukoi na Vure. ¹⁴ *E Kristo kunana i rata hita si made na nivalemu. I muga si vatepu, re mia e huriki a Iuda, mua e huriki i uka ma mua a Iuda. A nivatepu iea i manga a nure, i vakalipida hita. Pali ngane a nimatena i puka puru a nure iea, i rata hita si bele manga a kabu i taku. ¹⁵ *E Kristo i vakalobo a vinara ne huriki a Iuda, ge vakalipopo e huriki a Iuda, e huriki i uka ma ria a Iuda, ri gi rihi ia, ri gi manga a kabu i taku kunana. Na naro iea i rata hita si made na nivalemu, ¹⁶ *si manga a kabu i taku, ne vona ni rata hita si gi made na nivalemu turana Vure na nimatena na kai tavalavala. I mavonga i vakalobo a nivatepu. ¹⁷ *Muri e Kristo i valai, i vara a ngava na nivalemu ne mua e huriki mu marava basi na Vure, i vara a ngava na nivalemu ne mia, e huriki a Iuda, mi made tabukoi na Vure. ¹⁸ A vuhuna e Kristo i mate na kai tavalavala, ngane i kara hita lobo si gi bele na matane Tamana, na Hanuna. ¹⁹ *Mua o huriki i uka ma mua a Iuda, ngane i uka ma mua e huriki a bakovi basi tabu. I uka ma mua a mosi tabu. Ngane mua a taho tanga turana e huriki a tara na Vure. Mu dili na kabu na Vure. ²⁰ *Mua

* **2:13:** Kol 1:20 * **2:14:** 1Ko 12:13 * **2:15:** Kol 2:14 * **2:16:**

Kol 1:20,22 * **2:17:** Ais 57:19; Sek 9:10 * **2:19:** Epe 3:6

* **2:20:** 1Ko 3:11

mu manga a roho i haea a Vure. Mia e huriki a apostolo, e huriki a propet mi manga a butu na roho, i vonu a Vure. E Isu Kristo i manga a burena butu. ²¹*A maka kai lobo na roho i tabuli vona. Ni haea ra roho iea, ni hudo tala i dagi, i bele manga a roho ne Bakovi Dagi. ²²*Mua ranga, a Hanuna Vure i vakalipopo mua ne vona ni hae a roho a Vure ge made vona.

3

A Velenga Kamumu i Bele Kavakava

¹*A vuhuna a Vure i bole mua e huriki i uka ma mua a Iuda, ngane a vasileki ne mua, ra iau e Paulus, a vora ne Isu Kristo. A made na bavi a vuhuna a vakalongo ne mua e huriki i uka ma mua a Iuda, a ngava ne Isu Kristo. ²*Ae, a luhoi mu longo pali a leho a Vure i habia nau, ni vakalongo a naro kamumu vona ne mua i uka ma mua a Iuda. ³*Muga a here, a vakalongo popote na dala a Vure i vakasiria nau a niluhoi vona, ra i kapiloho muga. ⁴Na tahuna mu gia a raukea iea, bara mu matakilaka vona iau a lohoka vona a niluhoi kapiloho na Vure i rata polo ne Kristo. ⁵I uka ma ni vakasiri ne huriki hosi. Pali ngane ni vakasiri ne huriki a apostolo a propet na Vure, na nitora na Hanuna. ⁶*A niluhoi kapiloho iea i maea: e huriki i uka ma mua a Iuda, mua ranga mu gu bole a maka maki na Vure. Mua ranga mu dili na tara na Vure. Mua ranga mu gu bole a

* **2:21:** 1Ko 3:16 * **2:22:** 1Pe 2:5 * **3:1:** Pili 1:7,13 * **3:2:** Kol 1:25 * **3:3:** Epe 1:9-10; Kol 1:26 * **3:6:** Epe 2:13,16-19

maki a Vure i ta muholi vona na tahuna mu longo a Velenga Kamumu, mu rihi e Isu Kristo.

⁷*A Vure, na naro kamumu vona, a nitora dagi vona, i habi nau a leho, ga taki tala a Velenga Kamumu iea. ⁸*I habia nau a leho iea, pali iau, ne huriki lobo na tara na Vure, iau a bakovi tavula liu. Pali i rata kamumu iau, i habi a leho nau ga vara e huriki i uka ma ria a Iuda, ga taki ria na maka mahala i kupo hateka ge ne ria na tahuna ri rihi e Kristo. A mahala nga ri dagi hateka, si keri ni matakilala. ⁹I pasi iau ga vakapalala e huriki lobo na niluhoi i tabuli kapiloho paru hosi. A Vure, ra viri i ratarike a maki lobo, i ruhulolo hosi na nitubuna maki lobo. ¹⁰I rata mavonga, a tara ne Kristo ge vakasiri ne huriki a matakari na hunu, e huriki a viri dagi na hunu, a lohokanga dagi legelege vona. ¹¹Iea a niluhoi na Vure paru hosi. I ratea i bele muholi ne Isu Kristo a Bakovi Dagi ne hita. ¹²*Ngane si rihi ia, si luhoi tora ia, lakea i kara hita si gi valai tabukoi na matana Vure, i uka ma si gi mangenge. ¹³I mavonga, nahea mu gu loho lege lae vona iau a bole a maregoa. A maregoa a kalohoa, bara mu bole a bagetua vona.

E Paulus i Vasileki

¹⁴Na tahuna a luhoi a maki nga, a turume puru na matane Tamane hita, ¹⁵re huriki lobo na kabu meli na hunu, koea na malala ri bole a nimahuri vona. ¹⁶A turume puru, a vasileki ge bole tala na mahala kamumu na bagetuanga vona, ge tuhori

* **3:7:** Kol 1:25 * **3:8:** 1Ko 15:9-10 * **3:12:** Ion 14:6; Rom 5:2

a hatene mua na nitora na Hanuna, ¹⁷ *lakea e Kristo ge made pololilo ne mua a vuhuna mu luhoi torea. A vasileki mu gu pesi tora na naro na nivangaru, ¹⁸⁻¹⁹ lakea, ge manga e huriki a tara na Vure lobo, bara mu matakilaka vona e Kristo i ngaru hateka hita. I ngaru hateka hita, a ningaru vona i bola hateka, i ola hateka, i polomeli liu, i utu puru liu, i uka harena. A ningaru vona i dagi hateka, si keri ni lohoka lobo vona. Mu gu matakilaka vona, lakea mu gu bole a naro lobo na Vure.

²⁰ A maki lobo si nana a Vure vona, a ra maki si luhoi ge ratea, a nitora vona, ra i leho pololilo ne hita, i kara ni rangi liu a ningaru, a niluhoi ne hita. ²¹ Ge bole a bagetua pololilo na tara vona. Ge bole a bagetuanga ne Isu Kristo na parava vakaroro! I muholi.

4

Hita a Viri ala Taku ne Kristo

¹ *I mavonga, iau a nana mua, ra iau ni ru dili na bavi a vuhuna a rata a leho ne Bakovi Dagi. A nana tora mua mu gu laho na naro i karea a naro a Vure i gale mua mu gu laho vona. ² *Mu vakakiroko mua. Mu made madoru turana e huriki. Mu hatenono ne huriki, mu vangaru. ³ *Mu toni a bulune mua ni pesi taku na Hanu Kiripiripi. Mu made na nivalemu, bara mu manga a viri ala taku kunana. ⁴ Hita e huriki a tara na Vure, si manga a kakaina viri i taku kunana. A Hanuna Vure i taku kunana, i manga

* **3:17:** Ion 14:23; Kol 1:23; 2:7 * **4:1:** Kol 1:10 * **4:2:** Kol 3:12-13 * **4:3:** Kol 3:14-15

kunana a Vure i gale mua mu gu pasimata vona a maki ge bele muri ma. ⁵ A Bakovi Dagi i taku kunana. A naro ni luhoi tora i taku kunana. A hilova i taku kunana. ⁶ *A Vure i taku kunana, re Tamane hita lobo. I matakari e huriki a viri vona, i rata a leho ne huriki vona, i made turane ria.

⁷ *Pali e Kristo i habi ne hita takutaku a leho si gi rata, i ramai a ningaru vona. ⁸ *I mavonga ni here maea,

“Na tahuna i sike meli,

i turari e huriki i lakavu ria.

I habi na tara vona a maka mahala.”

⁹ *Na tahuna a Hinere i ta maea, “I sike meli,” i navai a pelegona? A pelegona i maea: I uka ma i sike kunana. I puru tabu na bobona malala.

¹⁰ A viri i puru valai, ia kunana a viri i sike meli liu, polomeli na hunu, ge made na tabeke lobo. ¹¹ *Ia kunana a viri i rata e huriki ranga, ge ria a apostolo, e huriki ranga ge ria a propet, e huriki ranga ri gi vakalongo a Velenga Kamumu, e huriki ranga ri gi matakari e huriki a tara na Vure, e huriki ranga ri gi tovo. ¹² I rata mavonga, ri gi kisi e huriki a tara na Vure ni rata a leho, a kakaine Kristo ge bele tora. ¹³ *Ge mavonga ge vano ge harena na tahuna hita lobo si pesi taku na niluhoi tora, si pesi taku na lohokanga na Tuna Vure, si gi moro manga a bakovi dagi, si gi bele manga liu e Kristo. ¹⁴ Muri i uka ma si gi vilikoma tabu. A maka nitovo karaba legelege i uka ma ri gi kule lae hita manga a aga, i kule laea a vilu, a bokona dari. Na tahuna e huriki ri ngaru ni

* **4:6:** 1Ko 12:6 * **4:7:** Rom 12:3,6 * **4:8:** Sng 68:18 * **4:9:**

Ion 3:13 * **4:11:** 1Ko 12:28 * **4:13:** Kol 1:28

tami hita na nita taminga ne ria, i nangi manga a ngava muholi, i uka ma si gi longo mai. ¹⁵ *Pali si gi ta muholi ne huriki, a vuhuna si ngaru ria. Na tahuna si rata mavonga, bara si bele manga e Kristo na naro lobo, ra viri i muga ne hita lobo. ¹⁶ E Kristo i muga ne hita, i nugu tata lobo e huriki a tara vona, i manga kunana a ruana viri i nugu tata a maka tabekena lobo. A tabeke takutaku i rata a leho vona kunana, i ratea a kakaina viri i koru, i tora. I manga kunana e huriki lobo ri gi ngaru a turane ria, ri gi pesi taku, bara a kakaine ria i taku ne Kristo.

A Nimahuri Karaba

¹⁷ *Na rane Bakovi Dagi, ngane ga taki mua, naha ni laho tabu manga e huriki a bakovi na uvo. A niluhoi ne ria i varoru. ¹⁸ I uvo a gine ria. Ri marava basi na nimahuri i valai na Vure, a vuhuna i uka ma ri lohoka. Ri putu ngingi. ¹⁹ Ri uka a nimaruhu. Ri habi lakea ria na naro na molenga, ri ngaru hateka ni rata a maka naro katoki. ²⁰ A naro nga i uka ma ri ramai a nitovo ne Kristo! ²¹ A vuhuna mu longo pali a nuverei ne Isu, ni tovo mua vona a nita muholi i valai vona, ²² *ngane mu vuroki a vilo hale hosi ne mua, a nilaho hosi ne mua, ra i mavuru na maka ningaru na taminga. ²³ *A Hanuna Vure ge habi a niluhoi karaba ne mua, ²⁴ *lakea mu bole a vilo karaba, ra vilo manga a vilona Vure, a vilo kiripiripi, i malamala muholi.

* **4:15:** Kol 1:18; 2:19 * **4:17:** Rom 1:21; 1Pe 1:14; 4:3 * **4:22:** Rom 8:13; Kol 3:9 * **4:23:** Rom 12:2 * **4:24:** Vuh 1:26; Kol 3:10

25 *Mu ha taro pali a taminga. I mavonga, mua takutaku mu ta muholi ne huriki a turane mua, a vuhuna si manga a kakaina viri ala taku kunana. 26 *Na tahuna i madihi a hatene mua, naha ni rata a naro hale. A rongova ne mua ge lobo muga na haro ge rolo. 27 Naha ni kado a dala na hanitu. 28 A panaho, nahea ge panaho tabu. Ge leho tora na limana, ge tahoka a maki ni habi ne huriki a matasia ranga. 29 *Nahea a ngava hale ge pagitala na ngavane mua. A ngava mu gu taki kunana, a ngava kamumu ni tuhori, ni vakabagetu e huriki ri talangaki. 30 *Naha ni ratea a Hanu Kiripiripi na Vure ge dodo, a vuhuna ia a kilakila ni ru ne mua, i vakasiri manga muri ma a Vure ge konamule mua. 31 *Mu lobo liu ni vagima, ni hate madihi, ni ngava dagi lae, ni padi kidu. Ge lobo liu a rongova ne mua, mu lobo ni rata a naro hale lobo. 32 *Mu valemu kamumu, mu vadodo, mu valongo kaburungi a naro hale, i manga kunana a Vure i puga vuroki a naro hale ne mua na leho e Kristo i ratea.

5

Mu Vangaru

1 *I mavonga, mu toni a naro na Vure, a vuhuna mua e huriki e tuna, i ngaru hateka mua. 2 *Mu laho na naro na nivangaru, i manga e Kristo i

* 4:25: Sek 8:16; Kol 3:8-9 * 4:26: Sng 4:4; Iak 1:19-20
 * 4:29: Kol 4:6 * 4:30: Ais 63:10; Epe 1:13-14; 1Tes 5:19
 * 4:31: Kol 3:8 * 4:32: Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 * 5:1:
 Mat 5:48 * 5:2: Nim 29:18; Hib 10:10

ngaru hateka hita, i habi ia na Vure, i manga a nihabi manginoro.

³ Pali a naro na molenga, a naro katoki, a naro ni ngutu, ni ngaru hateka a maki, naha liu mu gu rata. A naro nga, i uka ma ge kara ni rata a tara na Vure. ⁴ Naha ni rata a naro ni maruhu vona, a ngava manga manga, o a nipadikedede muma. A tara na Vure i uka ma ge rata a naro nga. Naha ni rata. Pali mu kavurikea a Vure. ⁵ *I muholi hateka, e huriki ri mole, e huriki ri katoki na matana Vure, e huriki ri ngutu na maki na viri tara (e huriki maea ri kavurike a vure tebi), i uka ma ri gi dili na harikianga ne Kristo, a harikianga na Vure. ⁶ *A naro nga ri rata a rongova na Vure i rike ne huriki ri longotaro ia. Nahea tara viri ge tami mua na ngava tavulavula. ⁷ I mavonga, naha ni laho manga e huriki ri rata a naro hale nga. ⁸ *I muholi, hosi mua a bakovi na uvo manga ria. Pali ngane mu rihi e Bakovi Dagi, mua a nipara. Mu laho manga e huriki a bakovi na nipara. ⁹ A kanena nipara, a naro kamumu, a naro malamala, a nita muholi. ¹⁰ Mu toni ni matakilaka vona a ra naro i vivi vona e Bakovi Dagi. ¹¹ Naha ni rata a maka naro hale e huriki a bakovi na uvo ri rata. Mu tahate e huriki ri rata. A naro nga ri uka lehona ria. ¹² A maki ri rata kapiloho, iau bara taki tala, bara si maruhu. ¹³ *Pali na tahuna a nipara i parai a maki tara, a maki iea i bele kavakava, ¹⁴ *a vuhuna a nipara i rata a maki lobo i bele kavakava. Ni here hosi i

* **5:5:** 1Ko 6:9-10; Kol 3:5 * **5:6:** Rom 1:18; Kol 2:4,8 * **5:8:** Ion 12:36; Epe 2:13; Kol 1:13; 1Pe 2:9 * **5:13:** Ion 3:20-21
 * **5:14:** Ais 26:19; Rom 13:11

maea,
“Ioe a viri o mahita, o hadongo
o pesi rike mule na matenga,
lakea e Kristo bara i parai ioe.”

¹⁵ *I mavonga mu matadoko. Naha ni laho manga e huriki a manga. Mu laho manga e huriki ri tahoka a lohokanga. ¹⁶ Mu leho kamumu, naha ni made tavula, a vuhuna a tahuna mona i hale hateka. ¹⁷ Naha ni rata tavula. Mu matakilaka vona a ningaru ne Bakovi Dagi, mu ramai. ¹⁸ *Naha ni ninu hateka a naru vagole, mu gu manga, a vuhuna a naro iea bara i ratapile mua. Pali mu vonu na Hanuna Vure. ¹⁹ *Mu vakalolo a maka linge na hinere, a linge vasileki, a linge na lotu. Mu kalolo na hatene mua ne Bakovi Dagi. ²⁰ *Na maki lobo, mu kavurike vakaroroa a Vure e Tamane hita na rane Bakovi Dagi, e Isu Kristo, ²¹ *mu valongototo, a vuhuna mu mangenge ne Kristo.

A Mata Girihina

²² *Mua e huriki a ngatavine, mu longototo e girihine mua, i manga a hini mu longototoa e Bakovi Dagi. ²³ *A bakovi i muga ne girihina, i manga kunana e Kristo i muga na tara vona, ra kakaina. Ia kunana i korimule hita. ²⁴ A tara na Vure i longototoa e Kristo. I mavonga kunana, e huriki a ngatavine ri gi longototo e girihine ria na maki lobo.

* **5:15:** Kol 4:5 * **5:18:** Luk 21:34 * **5:19:** Kol 3:16 * **5:20:**
Kol 3:17 * **5:21:** 1Pe 5:5 * **5:22:** Kol 3:18; 1Pe 3:1 * **5:23:**
1Ko 11:3; Epe 1:22; 4:15

²⁵ *Mua e huriki a bakovi, mu ngaru hateka e girihine mua, i manga e Kristo i ngaru hateka a tara vona, i mate na murina, ²⁶ *ge ratea ge ne vona kunana. I vahiloloa na naru, na nitana Vure, i ratea i malamala. ²⁷ *I rata mavonga, ge masia a tara na Vure ge mata kamumu hateka, manga a ngatavine ni mareraku vona, ge lakea ne girihina. I uka ma ge katoki, i uka ma ge kuli malulu. Ge malamala, ge matapado. ²⁸ Na naro iea kunana, e huriki a bakovi ri gi ngaru hateka e girihine ria, i manga ri ngaru mule ria. A viri i ngarua e girihina, i manga i ngaru mule ia. ²⁹ I uka tara viri ge koi vona a kakaina. Hita lobo si matakari, si ngaru a kakaine hita. E Kristo tara i ngaru hatekea a tara vona, ³⁰ a vuhuna si manga a maka tabekena kakaina. ³¹ *Ni here maea na Hinere, “I mavonga, a bakovi bara i pe e tamana e kinana, i madoko turana e girihina, a kakaine rua ge taku.”

³² *A ngava kapiloho iea i tahoka a lohokanga dagi i tabuli vona. Pali iau a ta maea: i ta kana mai e Kristo turana e huriki a tara vona. ³³ I mavonga, ga taki tabu. Mua e huriki a bakovi mu ngaru e girihine mua i manga a hini mu ngaru mule mua. Mua e huriki a ngatavine mu togo e girihine mua.

6

E Huriki a Koma

* **5:25:** Kol 3:19; 1Pe 3:7 * **5:26:** Tit 3:5 * **5:27:** 2Ko 11:2;
 Kol 1:22 * **5:31:** Vuh 2:24; Mat 19:5 * **5:32:** Kap 19:7

¹*Mua e huriki a koma, mu longototo e tamane mua e kinane mua, a vuhuna mu rihi e Bakovi Dagi. A naro iea i kamumu. ²*A Vinara i ta maea, “Mu togo e kinane mua e tamane mua.” Iea a vinara muga i tahoka a nita muholi vona, i ta maea, ³“Bara mu rata mavonga, a maki lobo mu rata bara i bele kamumu, bara mu made tabaka na malala.” ⁴*Mua e huriki a tamana koma, naha ni rata e tune mua ri gi rihate. Pali mu tuhori ria na nitovo, na vinara ne Bakovi Dagi.

E Huriki a Vora, e Huriki a Matakari

⁵*Mua e huriki a vora, mu togo, mu mangenge ne huriki a matakari ne mua koea na malala, mu longototo ria. Naha ni tamilalu. Mu longototo muholi ria i manga kunana mu longototoa e Kristo. ⁶Naha ni longototo kunana na tahuna ri matai mua, ri gi vivi ne mua. Mu longototo ria manga mua a vora ne Kristo, mu rata na hatene mua a ningaru na Vure. ⁷Na tahuna mu leho, mu vivi. Mu rata manga i uka ma mu kori kunana e huriki a bakovi, mu koria e Bakovi Dagi, ⁸*a vuhuna mu lohoka vona, ioe a vora, o i uka ma ioe a vora, a ra maki kamumu o ratea, e Bakovi Dagi bara i habia vomu a mapamu.

⁹*Mua e huriki a matakari na vora, mua ranga mu rata kamumu e huriki a vora ne mua. Naha ni ta vakamangenge ne ria, a vuhuna mu lohoka vona ra Viri i made na hunu ia a matakari ne ria,

* **6:1:** Kol 3:20 * **6:2:** Vin 5:16 * **6:4:** Sng 78:4; Snd 22:6;
 Kol 3:21 * **6:5:** Kol 3:22-23; Tit 2:9-10; 1Pe 2:18 * **6:8:** 2Ko
 5:10; Kol 3:24-25 * **6:9:** Rom 2:11; Kol 4:1

a matakari ne mua. I matakari e huriki lobo na naro i taku kunana.

A Maki na Vabinga

¹⁰ I pali. Mu rihi e Bakovi Dagi, mu gu kinigao na nitora dagi vona. ¹¹ *Mu rodo lobo a maki na vabinga na Vure, mu gu paha taga, mu gu gege a maka taminga na hanitu. ¹² *I uka ma si vaubi ne huriki a bakovi. Si vaubi ne huriki a matakari, a nitora, e huriki a hanitu i uka ma si matai. Si vaubi na maka nitora dagi hale koea na malala hale, e huriki a hanitu meli na koropala. ¹³ I mavonga, mu bole rike lobo a maki na vabinga na Vure, lakea na tahuna a pile i valai i buroi mua, bara mu kara ni gegea. Muri, na tahuna i lobo a vabinga, bara mu tabana ni pesi tora. ¹⁴ *I mavonga, mu kisi mua mu gu paha taga. Mu vakarea mua na nita muholi. Mu rodoa a naro malamala, i manga a padirodo ni rata na aen, ge tagari a ngalane mua. ¹⁵ *Mu rodo a vahapolo, ra naro ni vakalongo a Velenga Kamumu na nivalemu. ¹⁶ Mu nugu vakaroro a galeu, ra naro ni luhoi torea e Kristo. Na galeu iea, bara mu tutu mate lobo a maheto na kanono a Viri Hale i voro mai mua. ¹⁷ *Mu kube a hineva ni rata na aen, ra hini a Vure i korimule mua pali. Mu nugua a bainat na Hanuna Vure, ra nitana Vure. ¹⁸ *Mu mamata, mu matapara, mu vasileki, mu nanea a Vure na parava vakaroro na nitora na Hanu Kiripiripi. Mu rata mavonga

* **6:11:** Rom 13:12; 2Ko 10:4 * **6:12:** 1Pe 5:8-9 * **6:14:** Ais 11:5; 59:17; 1Tes 5:8 * **6:15:** Rom 10:15 * **6:17:** Hib 4:12
 * **6:18:** Luk 18:1; Kol 4:2; 1Tes 5:17

vakaroro, mu vasileki ne huriki a tara na Vure. ¹⁹ *Iau tara, mu vasileki nau, a Vure ge habi nau a ngava na tahuna a ta, i uka ma ga mangenge, ga vakalongo kavakava a Velenga Kamumu, ra a Vure i vakalongo pali ne hita. ²⁰ *Iau a vinuru ni vakalongo kavakava a Velenga Kamumu. I mavonga iau ni ru dili na bavi. Mu vasileki nahea ga mangenge, ga taki tala kavakava a Velenga Kamumu, i manga a hini a Vure i ngaru iau ga rata.

E Paulus i Talo e Huriki

²¹ *E Tikikus bara i vakalongo mua vona iau a made navai, a ra a ratea. Ia i manga e turagu. A ngaru hatekea. I rata kamumu a leho lobo e Bakovi Dagi i habi vona. ²² Iau a rudu lakenea, ge vakalongo mua vona a nimadegu koea, ge vakatora a hatene mua.

²³ A Vure e Tamane hita, e Isu Kristo a Bakovi Dagi, ru gu habi ne mua e huriki a turagu, a nivalemu, a naro ni luhoi tora ia, a naro ni vangaru. ²⁴ A Vure ge rata kamumu vakaroro e huriki lobo ri ngarua a Bakovi Dagi ne hita, e Isu Kristo.

* **6:19:** Kol 4:3-4; 2Tes 3:1
Apo 20:4; Kol 4:7-8; 2Tim 4:12

* **6:20:** 2Ko 5:20; Pmn 9

* **6:21:**

**A Nitana Vure
Genesis, Exodus, Leviticus, Numbers, Deuteronomy,
Joshua, Ruth, Jonah, and the New Testament in the
Bola language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Bola long
Niugini**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bola

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

2dc89ad6-982c-53cd-bd40-a3ed17eb8fc7